

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 639(477.51)

UDC 639(477.51)

В. В. Виговська, д. е. н.,
професор,
В. В. Музика, аспірант,
Е. Б. Малей, к. е. н., доцент

V. V. Vyhovska, Doctor of Economics,
Professor,
V. V. Muzyka, Postgraduate Student,
E. B. Malei, Candidate of Economic
Sciences, Associate Professor

**СУЧАСНИЙ СТАН МИСЛИВСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ:
ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

**THE MODERN STATE OF THE HUNTING
ECONOMY OF CHERNIHIV REGION:
PROBLEMS AND WAYS OF THEIR SOLUTION**

Актуальність теми дослідження. Негативні тенденції розвитку мисливського господарства актуалізують пошук шляхів підвищення ефективності його функціонування, зокрема на основі всебічного аналізу показників діяльності мисливських господарств в Чернігівській області.

Постановка проблеми. В останні роки розвиток мисливської галузі характеризується високим рівнем збитковості, що об'єктивно вимагає вивчення причин, які спричинили такий стан. Отже, дослідження основних тенденцій розвитку мисливського господарства Чернігівської області має вагомий практичний значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти функціонування мисливської галузі досліджували такі вчені: А. Башта, В. Бондаренко, В. Бурмас, Г. Говда, А. Дейнека, І. Делеган, О. Проців та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Системного дослідження потребують питання забезпечення ефективного розвитку мисливської галузі та її прибутковості. Особливу увагу необхідно приділити вивченню стану та тенденцій розвитку мисливського господарства у регіональному розрізі.

Постановка завдання. Комплексний аналіз стану мисливського господарства Чернігівської області дасть змогу виявити основні проблеми, що уповільнюють його розвиток, та окреслити можливі шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. У цій статті проаналізовано стан та тенденції розвитку мисливського господарства Чернігівської області. Встановлено, що діяльність мисливських господарств області характеризується нераціональним використанням природних ресурсів та збитковістю.

Висновки. Розроблено пропозиції щодо підвищення ефективності функціонування мисливської галузі, зокрема: збільшення кількості користувачів мисливських угідь, які будуть зацікавлені в раціональному та прибутковому веденні мисливства; реалізація заходів щодо зростання чисельності мисливських тварин шляхом їх розведення та розселення; вдосконалення процесу управління популяціями диких тварин; створення сприятливих умов для розвитку мисливського туризму.

Ключові слова: мисливське господарство; Чернігівщина; мисливські угіддя; користувачі мисливських угідь.

DOI: 10.25140/2410-9576-2019-1(17)-118-125

Актуальність теми дослідження. Сучасний стан мисливського господарства України непокоїть багатьох учених, фахівців-практиків, мисливців та небайдужих громадян. На відміну від багатьох закордонних країн, державному регулюванню мисливства в Україні не приділяється належної уваги. Отже, пошук шляхів підвищення ефективності функціонування мисливської галузі є актуа-

Urgency of the research. Negative tendencies in the development of hunting economy are actualizing the search for ways to increase the efficiency of its functioning, in particular, on the basis of a comprehensive analysis of the performance indicators of hunting farms in the Chernihiv region.

Target setting. In recent years, the development of the hunting industry is characterized by high level of loss, which objectively requires the study of the causes of this condition. Thus, the study of the main trends of development of the hunting economy of the Chernihiv region has significant practical value.

Actual scientific researches and issues analysis. Theoretical and practical aspects of the hunting industry functioning researched by such scientists as A. Bashta, V. Bondarenko, V. Burmas, H. Govda, A. Dejneka, I. Delehan, O. Protsiv, etc.

Uninvestigated parts of general matters defining. Systematic research is required for effective development of the hunting industry and its profitability. Particular attention should be paid to the study of the condition and development trends of hunting in the regional context.

The research objective. Comprehensive analysis of the condition of the hunting economy of the Chernihiv region will provide an opportunity to identify the main problems that slow down its development and outline possible ways of their solution.

The statement of basic materials. In this article the author analyzes the status and trends of hunting in Chernihiv region. It is established that the activity of the hunting farms of the region is characterized by irrational use of natural resources and unprofitability.

Conclusions. Developed proposals to improve the functioning of the hunting industry, in particular: increasing the number of users of hunting grounds, who would be interested in a rational and profitable management of hunting; development and implementation of measures to increase the number of game animals by their breeding and resettlement; improvement of the process of managing wildlife populations; the creation of favorable conditions for development of hunting tourism.

Keywords: hunting economy; Chernihiv region; hunting grounds; users of hunting grounds.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

льним, зокрема на основі всебічного аналізу показників діяльності мисливських господарств у Чернігівській області.

Постановка проблеми. До важливих питань розвитку національної економіки можна віднести питання ефективного розвитку мисливської галузі України на основі вдосконалення підходів до ведення господарської діяльності. Сучасні тенденції розвитку мисливського господарства України характеризуються нераціональним використанням природних ресурсів, недосконалістю нормативно-правової бази, високим рівнем браконьєрства, неефективною роботою егерської служби, що в кінцевому підсумку спричиняє гальмування та деградацію галузі загалом. Вирішення зазначених проблем дозволить забезпечити економічний підйом вітчизняної мисливської галузі. Отже, актуалізується необхідність обґрунтування стратегічних орієнтирів розвитку мисливської галузі, спрямованих на підвищення економічних показників її функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням ефективності функціонування мисливської галузі присвячені праці таких вчених як В. Бондаренко, В. Бурмас, Г. Говда, А. Дейнека, І. Делеган, А. Івануса, П. Хоєцький та ін.

Теоретичні та практичні аспекти державного регулювання мисливської галузі висвітлені в наукових працях А. Башти, І. Делегана, В. Мироненка, Р. Новікова, О. Проціва, І. Шеремета.

Разом з тим за високої оцінки наукового внеску зазначених учених треба зазначити, що питання забезпечення ефективного розвитку мисливської галузі та її прибутковості залишаються актуальними і потребують подальших наукових досліджень. Окрему увагу необхідно приділити вивченню стану та тенденцій розвитку мисливського господарства в регіональному розрізі.

Мета статті є аналіз сучасного стану мисливського господарства Чернігівської області, що дасть змогу виявити основні проблеми, що уповільнюють його розвиток та окреслити можливі шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. У Законі України «Про мисливське господарство та полювання» поняття мисливського господарства як галузі розуміється як сфера суспільного виробництва, основними завданнями якого є охорона, регулювання чисельності диких тварин, використання та відтворення мисливських тварин, надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання, розвитку мисливського собаківництва. Цей Закон визначає правові, економічні та організаційні засади діяльності юридичних і фізичних осіб у галузі мисливського господарства та полювання, забезпечує рівні права всім користувачам мисливських угідь у відносинах з органами державної влади щодо ведення мисливського господарства, організації охорони, регулювання чисельності, використання та відтворення тваринного світу [9].

Чернігівська область розташована в північній частині України. Більша частина території області входить до складу Придніпровської низовини, лише невелика частина на північному сході – до складу Середньої височини. Чернігівські землі лежать у лісовій смузі – це так зване Чернігівське Полісся. Область розташована в зонах мішаних лісів і лісостепу. Відсоток площ, вкритих лісом, у різних районах області неоднаковий: лісистість північних районів становить 37–41 % від загальної площі району, південних – 8–11 % [6, с. 7].

Загальна площа Чернігівської області становить 3 млн 190 тис. га. Площа мисливських угідь – 2 млн 760 тис. га, що становить 87 % території області та 7,1 % угідь України, з яких лісові – 674,7 тис. га (25 %), польові – 1 млн 870 тис. га (68 %) та водно-болотні – 169,7 тис. га (7 %).

Ведення мисливського господарства в Україні здійснюється користувачами мисливських угідь. Сьогодні мисливські господарства набувають вагомого економічного, соціального, екологічного та естетичного значення.

Відповідно до рішень обласної ради, мисливські угіддя Чернігівської області були надані в користування 59 користувачам (більшості з яких терміном на 25 років). Відповідно до форм власності можна виокремити такі групи мисливських господарств (Рис. 1):

– державні підприємства обласного управління лісового та мисливського господарства (8 господарств), в управлінні яких перебуває 212,8 тис. га, що становить 8 % території мисливських угідь області;

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

– мисливські господарства обласної організації Українського товариства мисливців та рибалок (9 господарств), які користуються 1 млн 841 тис. га, що становить 67 % території мисливських угідь області;

– мисливські господарства інших форм власності (42 господарства), які використовують 705,8 тис. га, що становить 25 % території мисливських угідь області.

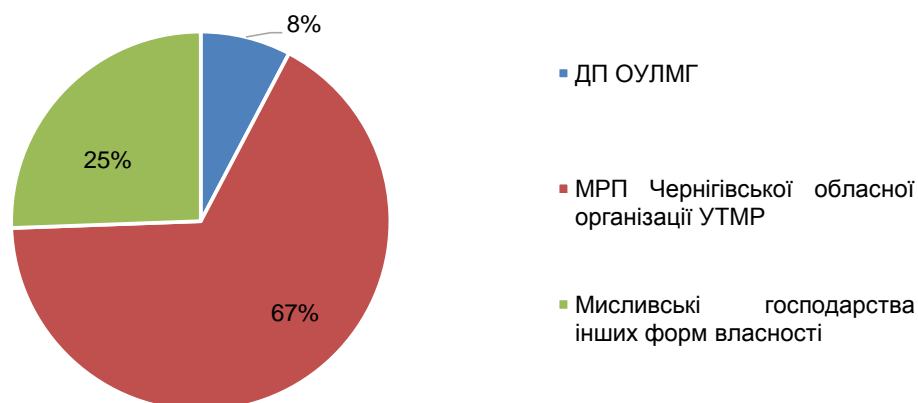

Рис. 1. Розподіл площі мисливських угідь між користувачами Чернігівської області

Джерело: складено авторами на основі [12]

Протягом останніх п'яти років кількість користувачів мисливських угідь області залишалася незмінною. Останнє рішення обласної ради щодо надання права на користування мисливськими угіддями було прийняте у 2013 р. З огляду на вищенаведене можемо зазначити, що більшу частину мисливських угідь регіону займають мисливські господарства обласної організації УТМР.

Протягом 2013–2017 рр. кількість штатних працівників мисливського господарства області суттєво не змінилась. Так, у 2017 р. у галузі працював 531 спеціаліст, з яких 40 мисливствознавців та 379 егерів, решта працівників – це технічний та обслуговуючий персонал. Варто зазначити, що в цій галузі має місце плінність кадрів, низький рівень підготовки та відсутнє підвищення кваліфікації фахівців. Це негативно впливає на економічну, екологічну й соціальну ефективність ведення мисливського господарства та уповільнює його розвиток.

У табл. 1 представлені дані щодо основних економічних показників розвитку мисливської галузі Чернігівської області.

Таблиця 1

Показники господарської діяльності користувачів мисливських угідь Чернігівської області

№ з/п	Користувачі	Площа наданих у користування мисл. угідь, га	Надходження від ведення м/г, грн	Загальні витрати на ведення м/г, грн	Термін користування мисл. угіддями
1	2	3	4	5	6
1	ДП «Борзнянське л/г»	107120	266580	455027	2012-2037
2	ДП «Городнянське л/г»	5240	20000	292535	2012-2037
3	ДП «Добрянське л/г»	7120	31100	222300	2012-2037
4	ДП «Корюківське л/г»	17010	10200	411405	2012-2037
5	ДП «Н.-Сіверське л/г»	21487	7600	223700	2013-2038
6	ДП «Прилуцьке л/г»	9660	47417	321236	2012-2037
7	ДП «Семенівське л/г»	21679	26400	126100	2012-2037
8	ДП «Холминське л/г»	23524	19670	340300	2013-2038
	ОУЛМГ - всього	212840	428967	2392603	
9	МРП «Бахмацьке»	191100	511020	507494	2002-2027
10	МРП «Бобровицьке»	95800	359486	356570	2002-2027
11	МРП «Коропське»	94500	304785	306985	2002-2027
12	МРП «Корюківської р/о УТМР»	82100	198050	276554	2002-2027
13	МРП «Новгород-Сіверське»	138600	307010	512700	2002-2027

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6
14	МРП «Носівське»	57800	147160	286746	2002-2027
15	МРП «Прилуцьке»	211700	769062	744217	2002-2027
16	МРП «Семенівське»	118400	403350	401929	2002-2027
17	МРП ЧОО УТМР	851400	3115550	3085817	2002-2027
	УТМР - всього	1841400	6115473	6479012	
18	ТОВ СМРП «Динамо»	13350	575000	573093	2006-2031
19	ТОВ МРП «Ічня»	84000	238103	249075	2002-2027
20	ТОВ «Великий Бір»	25783	1170607	1259335	2001-2026
21	ТОВ «Кобижча-М»	12110	18500	606800	2002-2027
22	ТОВ «Міжрічинське»	12200	314160	198238	2009-2034
23	ТОВ «Лукомщина»	2100	0	0	2003-2028
24	ТОВ «Вершина»	17800	398940	676417	2003-2028
25	ТОВ «Каштан»	12300	9550	40652	2003-2028
26	ТОВ «Єлінський ліс»	33700	650370	641984	2003-2028
27	ТОВ СМГ «Вепр»	29580	399998	402236	2003-2028
28	ТОВ «Земля і Воля-М»	16800	108000	174685	2004-2029
29	ТОВ СЛГ «Авангардліс»	16200	11700	971812	2002-2027
30	ТОВ СМРП «Придеснянське»	44100	223515	223394	2004-2029
31	ТОВ «Любичь»	21100	21670	1001193	2003-2028
32	ТОВ МГ «Орішне»	15060	431690	454270	2003-2028
33	ТОВ «Вересоч»	13600	6000	189936	2004-2029
34	ТОВ «Лісагроінвест»	9300	242100	255920	2004-2029
35	ТОВ СМГ «Орлан»	15000	35347	45186	2004-2029
36	ТОВ МГ «Бізон»	26500	250947	254428	2004-2029
37	ТОВ «ПВХ-Пласт»	16500	358570	407093	2004-2029
38	ТОВ СМРП «Озерне»	4800	55680	55680	2006-2031
39	ТОВ МГ «Чудівське»	13560	667300	717353	2007-2056
40	ПСМП «Полісся-2003»	9500	8000	110000	2007-2032
41	СП «Бересна»	16700	130500	156900	2004-2029
42	ПП «Свішень»	4500	22490	34491	2006-2031
43	ТОВ «Лисяча нора»	41800	653383	603117	2009-2034
44	ДП «ТШПКР»	29107	2374954	1929688	2004-2029
45	ТОВ МГ «Плисецьке»	5650	72500	67900	2009-2034
46	ТОВ СМП «Максим»	6550	0	1213839	2009-2034
47	ТОВ СМП «Тужар»	6890	129000	129062	2009-2034
48	ТОВ СМП «Моровське»	8583	119000	118868	2009-2034
49	ТОВ СМП «Гончарівське»	6949	0	398347	2009-2034
50	ТОВ СМРП «Деснянське»	28850	337700	1542887	2009-2034
51	ТОВ СМРП «Залісся»	4300	511159	520855	2010-2035
52	ТОВ СМГ «Олешнянське»	9160	44185	44120	2010-2035
53	ТОВ «Добрянкаінвестліс»	8260	3200	255458	2010-2035
54	ТОВ СМП «Рись»	14900	735000	654648	2010-2035
55	ТОВ МРП «Єгер»	17786	85546	148879	2011-2036
56	ТОВ ПГ «Бреч»	11200	30000	642343	2012-2037
57	ТОВ МГ «Барс»	6062	4600	97645	2012-2037
58	ТОВ МГ «Лісове»	4168	186937	243259	2012-2037
59	ТОВ «Олександрівське МГ»	9800	91275	170285	2012-2037
	Інші - всього	706158	11727176	18480971	
	Чернігівська - всього	2760398	18271616	27352586	

Джерело: складено авторами на основі [12]

У 2013–2017 р. загальні витрати на ведення мисливського господарства збільшилися на 42,5 % і у 2017 р. становили 27 352 586 грн, а у середньому витрати на 1 тис. га мисливських угідь становили 9909 грн. Це можна пояснити знеціненням національної валюти та підвищенням цін на основні товари та послуги, необхідних для ведення мисливського господарства.

Надходження від ведення мисливського господарства здебільшого формуються від реалізації ліцензій, відстрільних карток для полювання на пернату дичину, хутрових та копитних тварин, ре-

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

алізації м'яса, шкур, рогів та іклів трофеїв та інших послуг, що надаються егерською службою. Проте чисельність мисливських видів тварин та кількість їх добування в Чернігівській області та в цілому в Україні залишається катастрофічно низькою в порівнянні із сусідніми країнами, що не дозволяє отримати значні фінансові ресурси [11]. Згідно з матеріалами діючого мисливського впорядкування Чернігівської області кількість копитних (зокрема дикого кабана, лося, козулі, оленя) та деяких хутрових тварин (наприклад, зайця-русака) не досягає оптимальної. У 2017 р. загальна кількість добування копитних тварин проти 2013 р. зменшилась на 102 голови, при цьому найвища кількість добування копитних тварин спостерігалась у 2015 р. На наше переконання, це було пов'язано з несприятливою епідеміологічною ситуацією в області, оскільки більшість користувачів мисливських угідь проводили депопуляцію дикого кабана для запобігання подальшому поширенню африканської чуми свиней (Табл. 2).

Таблиця 2

Чисельність та добування диких тварин у мисливських угіддях Чернігівської області

Тварини	2013 рік		2014 рік		2015 рік		2016 рік		2017 рік	
	Чисел.	Добуто	Чисел.	Добуто	Чисел.	Добуто	Чисел.	Добуто	Чисел.	Добуто
Копитні	14 073	825	14 688	873	14 264	1844	12 735	568	13 644	723
Хутрові	69 723	7125	68 966	7908	70 469	8243	72 745	9563	74 066	8946
Пернаті	793 964	89 088	791 768	66 504	828 689	66 732	879 273	80 626	871 882	79 256

Джерело: складено авторами на основі [5; 12]

Зменшення добування копитних тварин у 2016–2017 рр. також пов'язане зі зменшенням поголів'я дикого кабана в мисливських угіддях області внаслідок проведення депопуляції та загибелі дикого кабана від африканської чуми свиней. Так, протягом звітного періоду в області було виявлено загиблими 98 голів дикого кабана, що становить 77,2 % від загальної кількості померлих копитних тварин. Варто зазначити, що значне зниження популяції дикого кабана, а також не оптимальна кількість копитних та хутрових тварин негативно впливає на фінансові надходження мисливських господарств області.

Протягом 2013–2017 рр. спостерігалась стійка тенденція до збільшення обсягів фінансових надходжень і у 2017 р. становили 18 271 616 грн. Водночас зросла й кількість мисливців, яка у 2017 р. становила 26 989 осіб, що на 8,2 % більше, ніж у 2013 р. Середній обсяг доходів у 2017 р. з 1 тис. га становив 6619 грн (рис. 2). Як бачимо, основною проблемою мисливської галузі Чернігівщини є збиткова діяльність мисливських господарств, про що свідчить рівень збитковості, який у 2017 р. становив 33,2 %. Найнижчий показник збитковості мисливської галузі Чернігівської області спостерігався у 2015 р. – 29,7 %.

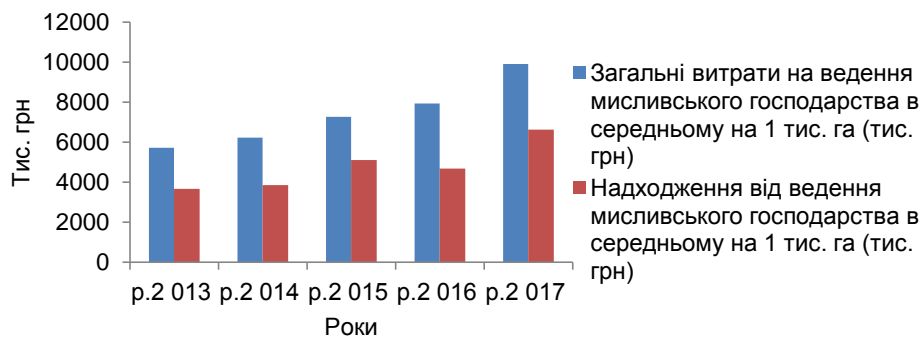

Рис. 2. Динаміка надходжень та витрат від господарської діяльності мисливських підприємств Чернігівської області

Джерело: складено авторами на основі [5; 12]

Ми поділяємо думку дослідників, які припускають, що далеко не всі мисливські господарства в повному обсязі дотримуються вимог Законів України «Про тваринний світ» (ст. 34) та «Про мисливське господарство та полювання» (ст. 30) щодо раціонального використання природного мис-

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

ливського фонду, виконання біотехнічних заходів, дотриманням встановлених норм, лімітів та строків добування мисливських тварин [7, с. 111].

Такі вчені, як М. О. Мироненко, І. М. Шеремет, О. Р. Проців та інші вважають, що нині найбільш ефективними є мисливські господарства площею 20-30 тис. га, де вкладення коштів на 1 тис. га мисливських угідь становить не менше 3500 грн. Згідно з останніми статистичними даними, середня площа мисливських угідь одного користувача в Чернігівській області становить 47 тис. га, зокрема: ДП ОУЛМГ – 27 тис. га, Чернігівська обласна організація УТМР – 205 тис. га, мисливські господарства інших форм власності – 17 тис. га. В умовах дефіциту фінансових ресурсів мисливські господарства площею понад 30 тис. га вимушені концентрувати свою господарську діяльність на тій частині мисливських угідь, де спостерігається найвища щільність мисливських тварин. На таких ділянках проводять біотехнічні та охоронні заходи, у той час як решта угідь використовується неефективно, що призводить до збитковості всього мисливського господарства. Вирішенням зазначеної проблеми може бути передача угідь, що неефективно використовуються, в управління іншим користувачам.

Також вважаємо слушною думку фахівців, які пропонують запровадити надання мисливських угідь у користування низовому мисливському колективу місцевих мисливців як юридичній особі. У разі відсутності товариств місцевих мисливців або якщо такі є, але не виявили бажання взяти в користування мисливські угіддя в межах своєї територіальної громади, мисливські угіддя можуть надаватись іншим суб'єктам господарської діяльності на платній або безоплатній основі [11].

У багатьох мисливських господарствах недостатня кількість або взагалі відсутні біотехнічні споруди, мисливські тварини не охороняються належним чином, а площа єгерського обходу значно перевищує допустиму. Середній розмір єгерського обходу в області на 2017 р. становив 7,3 тис. га, зокрема ДП ОУЛМГ – 8,2 тис. га, Чернігівська обласна організація УТМР – 8,9 тис. га, мисливські господарства інших форм власності – 4,8 тис. га. На нашу думку, для ефективного ведення мисливського господарства середня площа єгерського обходу має становити в середньому 3-4 тис. га мисливських угідь.

У зв'язку з відсутністю коштів фактично не проводяться заходи зі штучного розведення мисливських тварин і птахів, що також значно уповільнює розвиток мисливського туризму, який міг би становити значну частину фінансових надходжень до мисливських господарств. Як приклад, можемо зазначити, що великим попитом серед іноземних мисливців користуються трофеї благородного оленя. Угіддя Чернігівщини цілком придатні для його розведення та вирощування. Однак у 2017 р. в Чернігівській області функціонувало лише 10 вольєрів загальною площею 1972,5 га, на утримання яких було витрачено 575 540 грн (при незначних надходженнях). Головна причина цьому – нерозвиненість туристичної інфраструктури, відсутність виставок трофеїв, семінарів, фестивалів, популяризаційної роботи ЗМІ та соціальних мереж, негативне ставлення до мисливства та неналежне екологічне виховання населення.

Велику роль у зростанні кількості диких тварин відіграє регулювання чисельності хижаків. Як відомо, до хижих та шкідливих тварин у мисливському господарстві належать вовк, лисиця, бродячі собаки і коти, єнотоподібний собака, сіра ворона та сорока. У періоди високої чисельності зазначені види завдають значної шкоди мисливському господарству, а також можуть бути носіями різноманітних небезпечних інфекційних захворювань. Для зниження негативного впливу зазначених видів тварин на мисливську фауну вчені пропонують систематично проводити навчально-практичні семінари для впровадження передового досвіду менеджменту популяції потенційно небажаних у мисливському господарстві диких тварин, проводити відповідні роз'яснювальні роботи серед мисливців та населення та впроваджувати в практику регулювання чисельності небажаних у мисливському господарстві тварин методи і способи, які використовуються у країнах ЄС [11].

Значної шкоди поголів'ю мисливських тварин завдають часті випадки браконьєрства. У 2017 р. було проведено 1008 рейдів з охорони державного мисливського фонду та складено 157 протоколів на порушників правил полювання та накладено штрафів на суму 62 906 грн, стягнуто з порушників – 61 444 грн штрафних санкцій. На наш погляд, заходи, які вживаються нині для охорони тваринного світу органами державної влади та користувачами мисливських угідь, є недостатніми. Зупинити високий рівень браконьєрства зусиллями лише єгерської служби дуже

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

важно. Необхідно створити державну службу з охорони мисливських тварин у кожній області з центральним підпорядкуванням. Сприяло б успішній боротьбі з браконьєрством створення державного спецпідрозділу з наданням йому широких повноважень, притаманним спеціальним підрозділам органів внутрішніх справ (на основі досвіду Білорусі та ін. країн).

Висновки. Для сучасного етапу розвитку мисливської галузі Чернігівської області характерними є тенденції: загальний занепад галузі та високі показники збитковості. Необхідно зауважити, що мисливське господарство області має необхідні природні, географічні, кліматичні та економічні умови для подальшого успішного розвитку. Водночас функціонування мисливської галузі відбувається під дією низки негативних факторів, серед яких: нестабільність економічного середовища, високий рівень браконьєрства, недосконалість нормативно-правової бази та механізмів державного управління.

Одне з найважливіших завдань у процесі підвищення ефективності функціонування мисливської галузі – забезпечення її прибутковості. З метою створення умов для забезпечення ефективною роботи мисливських господарств необхідно збільшити кількість користувачів мисливських угідь, які будуть зацікавлені в раціональному та прибутковому веденні мисливства, вживати заходів щодо зростання чисельності мисливських тварин шляхом їх розведення та розселення, розробити та виконувати програми менеджменту популяціями диких тварин, надавати перевагу різним видам індивідуального полювання перед колективними та створювати всі умови для розвитку мисливського туризму.

Література

1. Бондаренко, В. Д. Актуальні питання стану і ведення мисливського господарства в Україні та можливі напрями їх вирішення / В. Д. Бондаренко, Е. М. Різун // Наукові праці Лісівничої академії наук України: збірник наукових праць. – 2016. – Вип. 14. – С. 180–184.
2. Говда, Г. А. Особливості діяльності мисливських господарств та їх вплив на облік витрат / Г. А. Говда, Л. Г. Медвідь // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 2 (45). – С. 58–63.
3. Гуль, І. Г. Принципи мисливської політики України / І. Г. Гуль // Регіональна економіка. – 2010. – № 2. – С. 118–122.
4. Дейнека, А. М. Стан і перспективи розвитку мисливського господарства / А. М. Дейнека, В. Р. Бурмас // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.13. – С. 78–94.
5. Державна служба статистики України: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Доповідь про стан навколишнього природного середовища [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://menr.gov.ua/files/docs/Reg.report/%D0%94%D0%BE%D0%BF%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B3%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%202016.pdf>.
7. Івануса, А. В. Аналіз ведення мисливського господарства підприємствами Львівської області / А. В. Івануса // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.18. – С. 108–112.
8. Кульчицька, Е. Міжнародні тенденції розвитку мисливського туризму / Е. Кульчицька // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2014. – Вип. 34. – С. 151–159.
9. Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 22.02.2000 № 1478-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14>.
10. Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001 № 2894-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>.
11. Проект моделі реформування і розвитку мисливського господарства України. Жовтень 2015 [Електронний

References

1. Bondarenko, V. D., Rizun, E. M. (2016). Aktualni pytannia stanu i vedennia myslivskoho gospodarstva v Ukraini ta mozhlivi napriamy yikh vyrishennia [Challenges of the Hunting farms Management in Ukraine and possible Solutions]. *Naukovi pratsi Lisivnychoi akademii nauk Ukrainy – Proceedings of the Forestry Academy of Sciences of Ukraine*, 14, 180–184 [in Ukrainian].
2. Hovda, H. A., Medvid, L. H. (2012). Osoblyvosti diialnosti myslivskykh gospodarstv ta yikh vplyv na oblik vytrat [Characteristics of activity of hunting farms and their influence on cost accounting]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen – Socio-Economic Research Bulletin*, 2(45), 58–63 [in Ukrainian].
3. Hul, I. H. (2010). Pryntsypy myslivskoi polityky Ukrainy [Principles of Hunting Policy of Ukraine]. *Rehionalna ekonomika – Regional Economy*, 2, 118–122 [in Ukrainian].
4. Deineka, A. M., Burmas, V. R. (2013). Stan i perspektivy rozvytku myslivskoho gospodarstva [State and perspective development of hunting]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy – Scientific Bulletin of UNFU*, 23.13, 78–94 [in Ukrainian].
5. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystryky Ukrainy [Official site of State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
6. *Dopovid pro stan navkolyshnoho pryrodnoho sereodovyshcha [Statement on the state of the environment]*. Retrieved from <https://menr.gov.ua/files/docs/Reg.report/%D0%94%D0%BE%D0%BF%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B3%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%202016.pdf> [in Ukrainian].
7. Ivanusa A. V. (2011). Analiz vedennia myslivskoho gospodarstva pidpriemstvamy Lvivskoi oblasti [Analysis of Hunting Management at the Enterprises of Lviv Region]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy – Scientific Bulletin of UNFU*, 21.18, 108–112 [in Ukrainian].
8. Kulchytska E. (2014). Mizhnarodni tendentsii rozvytku myslivskoho turyzmu [International trends of hunting tourism development]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya mizhnarodni vidnosyny – Bulletin of the Lviv University. Series*

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

ресурс] / М. О. Мироненко та ін. – Режим доступу : <https://www.slideshare.net/enpifleg/ss-65435331>.

12. Статистична звітність Чернігівського обласного управління лісового та мисливського господарства. Форма 2 –ТП Мисливство за 2013–2017 рр.

13. Щербина, І. О. Еколого-економічні шляхи оптимізації структурно-функціональної організації системи мисливського господарства України / І. О. Щербина, І. В. Наконечний // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 14. – С. 697–702.

14. Яворська, А. В. Мисливське господарство як напрям розвитку місцевих промислів / А. В. Яворська // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2013. – № 1-2(2). – С. 355-363.

International Relations, 34, 151–159 [in Ukrainian].

9. Zakon Ukrainy pro myslyvske hospodarstvo ta poliuvannia : vid 22.02.2000 № 1478-III [Law of Ukraine on Hunting Economy and Shooting from February 22 2000, № 1478-III]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14> [in Ukrainian].

10. Zakon Ukrainy pro tvarynni svit : vid 13.12.2001 № 2894-III [Law of Ukraine on Fauna from December 13, 2001, № 2894-III]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14> [in Ukrainian].

11. Myronenko, M. O., Sheremet, I. M., Protsiv, O. R., Bashta, A.-T., Delehan, I. V., Vovchenko, V. Iu., Karabchuk, D. Iu. (2015). *Proekt modeli reformuvannia i rozvytku myslyvsokoho hospodarstva Ukrainy. Zhovten 2015* [Project of the model of reforming and development of hunting economy of Ukraine. October 2015]. Retrieved from <https://www.slideshare.net/enpifleg/ss-65435331> [in Ukrainian].

12. Statystychna zvitnist Chernihivskoho oblasnoho upravlinnia lisovoho ta myslyvsokoho hospodarstva. Forma 2 – TP Myslyvstvo za 2013–2017 rr. [Statistical Reporting of Chernihiv Oblast Department of Forestry and Hunting. Form 2 -TP Hunting for 2013-2017]. (n.d.). [in Ukrainian].

13. Shcherbyna I. O., Nakonechnyi I. V. (2016). Ekoloho-ekonomichni shliakhy optymizatsii struktorno-funktsionalnoi orhanizatsii systemy myslyvsokoho hospodarstva Ukrainy [Ecological and economic ways to optimize structural and functional organization of hunting economy of Ukraine]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and National Problems of Economy*, 14, 697–702 [in Ukrainian].

14. Yavorska, A. V. (2013). Myslyvske hospodarstvo yak napriam rozvytku mistsevykh promysliv [Hunting economy as a direction for local crafts development]. *Visnyk Zhytomyrskoho natsionalnoho ahroekolohichnoho universytetu – Bulletin of Zhytomyr National Agroecological University*, 1-2 (2), 355-363 [in Ukrainian].

Надійшла 03.03.2019

Бібліографічний опис для цитування :

Виговська, В. В. Сучасний стан мисливського господарства Чернігівської області: проблеми та шляхи їх вирішення / В. В. Виговська, В. В. Музика, Е. Б. Малей // Науковий вісник Полісся. – 2019. – № 1 (17). – С. 118-125.

Виговська Валентина Вікторівна доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет; <https://orcid.org/0000-0001-8632-9656>; ResearcherID: D-5034-2015; E-mail: vv.vygovska@gmail.com;

Vyhovska Valentina Viktorivna Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National University of Technology; <https://orcid.org/0000-0001-8632-9656>; ResearcherID: D-5034-2015; E-mail: vv.vygovska@gmail.com;

Музика Владислав Віталійович аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет; <https://orcid.org/0000-0003-2666-4617>; E-mail: vladislavmuzyka@ukr.net;

Muzyka Vladyslav Vitaliiiovych Postgraduate Student Professor at the Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National University of Technology; <https://orcid.org/0000-0003-2666-4617>; E-mail: vladislavmuzyka@ukr.net;

Малей Елена Борисовна кандидат экономических наук, доцент, заведующий кафедрой учета, финансов, логистики и менеджмента, Полоцкий государственный университет; E-mail: e.malei@psu.by

Maley Elena Borisovna Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Head at the Department of Accounting, Finance, Logistics and Management, Polotsk State University; E-mail: e.malei@psu.by.